

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.5.216>

УДК 336.71:355.01

О. О. Іващук,

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу, Західноукраїнський національний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3997-9394>

Г. М. Забчук,

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу, Західноукраїнський національний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5443-165>

СТІЙКІСТЬ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

O. Ivashchuk,

PhD in Economics, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Financial Technologies and Banking Business, West Ukrainian National University

H. Zabchuk,

PhD in Economics, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Financial Technologies and Banking Business, West Ukrainian National University

RESILIENCE OF UKRAINE'S BANKING SECTOR UNDER WARTIME CONDITIONS

У статті поглиблено досліджено стійкість банківського сектору України в умовах поєднання двох послідовних макрофінансових шоків: коронакризи 2020 року та повномасштабної війни 2022–2025 років. Метою статті є поглиблене наукове обґрунтування стійкості банківського сектору України у 2020–2025 роках на основі структурно-динамічного аналізу ключових показників із урахуванням валютної переоцінки, виділення адаптаційних режимів, оцінювання трансформації кредитної функції та визначення ризиків переходу від стабілізаційної до відновлювально-інвестиційної моделі банківської діяльності. Аналітичну аргументацію побудовано на порівнянні активів, чистих активів, валових і чистих кредитів, клієнтського фондування, чистого прибутку та частки непрацюючих кредитів у гривневому й доларовому вимірах. Балансові показники як запаси на звітну дату перераховано у долари США за офіційним курсом НБУ на кінець відповідного року, а чистий прибуток як річний потік – за середньорічним офіційним курсом. Такий підхід дав змогу відокремити номінальне гривнєве зростання від фактичної зміни валютно скоригованого масштабу сектору. Встановлено, що девальвація гривні після повномасштабного вторгнення істотно посилювала візуальний ефект балансового розширення. У доларовому еквіваленті чисті активи зросли з 64,5 млрд дол. США у 2020 році до 94,4 млрд дол. США у 2025 році, тоді як загальні активи – з 78,0 до 98,6 млрд дол. США. Сукупні кошти бізнесу та населення збільшилися з 48,2 до 75,8 млрд дол. США, що підтверджує збереження клієнтської довіри. Водночас коефіцієнт кредитної трансформації залишався нижчим за довоєнний рівень, а кредитне насичення активів відновлювалося повільніше, ніж ресурсна база. Обґрунтовано, що стійкість банківського сектору проявилася не у простому балансовому розширенні, а в поєднанні цифрової безперервності платежів, депозитної автономії, прибутковості, контролю непрацюючих кредитів і поступового повернення кредитної функції. Практичне значення результатів полягає в обґрунтуванні потреби довгострокового фондування, гарантійних інструментів, адресних державних програм і посиленого моніторингу якості нової кредитної експансії.

The article provides an in-depth examination of the resilience of Ukraine's banking sector under the combined impact of two consecutive macro-financial shocks: the COVID-19 crisis of 2020 and the full-scale war of 2022–2025. The purpose of the article is to provide an in-depth scientific substantiation of the resilience of Ukraine's banking sector in 2020–2025 based on a structural and dynamic analysis of key indicators adjusted for exchange-rate revaluation, identification of adaptive regimes, assessment of the transformation of the credit function and determination of risks associated with the transition from a stabilization model to a recovery-and-investment model of banking activity. The analytical argument is based on a comparison of assets, net assets, gross and net loans, customer funding, net profit and non-performing loans in both hryvnia and US dollar terms. Balance-sheet indicators are converted into US dollars using the official NBU year-end exchange rate, while net profit as an annual flow is converted using the average annual official exchange rate. This approach makes it possible to separate nominal hryvnia growth from the actual change in the exchange-rate-adjusted scale of the sector. The results show that the depreciation of the hryvnia after the full-scale invasion considerably amplified the apparent expansion of bank balance sheets. In US dollar terms, net assets increased from USD 64.5 billion in 2020 to USD 94.4 billion in 2025, while total assets rose from USD 78.0 billion to USD 98.6 billion. Total corporate and household funds increased from USD 48.2 billion to USD 75.8 billion, confirming the preservation and strengthening of customer confidence. At the same time, the credit transformation ratio remained below the pre-war level, and the credit saturation of net assets recovered more slowly than the customer funding base. The article substantiates that banking-sector resilience was expressed not in simple nominal balance-sheet growth, but in the combination of digital payment continuity, deposit autonomy, profitability, control of non-performing loans and the gradual restoration of the credit function. The practical significance of the results lies in substantiating the need for long-term funding, guarantee instruments, targeted public lending programmes and stronger monitoring of the quality of new credit expansion.

Ключові слова: банківський сектор; фінансова стійкість; війна; коронакриза; кредитування; непрацюючі кредити; ліквідність; фондування.

Keywords: banking sector; financial resilience; war; COVID-19 crisis; lending; non-performing loans; liquidity; funding.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Банківський сектор України у 2020–2025 роках функціонував не в межах звичайного фінансового циклу, а в умовах нашарування двох різних за природою шоків. Коронакриза 2020 року випробувала здатність банків підтримувати дистанційне обслуговування, зберігати довіру вкладників, реструктуризувати кредити та не допустити деструктивного погіршення якості портфеля. Повномасштабна війна, що розпочалася у 2022 році, змінила саму логіку банківської справи. На перший план вийшли платіжна безперервність, операційна захищеність, ліквідність, збереження клієнтських коштів, стійкість цифрових каналів, здатність банків працювати в умовах руйнування активів позичальників, міграції населення, енергетичних атак, валютних обмежень та високих фіскальних потреб держави.

Наукова проблема полягає не лише в тому, щоб зафіксувати зростання активів або прибутку банків. Значно складнішим є пояснення механізму, завдяки якому банківська система змогла уникнути функціонального розриву, зберегти ресурсну базу, поступово відновити кредитування і водночас не допустити неконтрольованого накопичення нових проблемних активів. В умовах війни стійкість банків не може бути виміряна одним показником. Прибутковість може зростати за рахунок процентної маржі, але не гарантувати довгострокового кредитування. Ліквідність може бути значною, але залишатися переважно розміщеною в інструментах із низьким кредитним ризиком. Зниження частки непрацюючих кредитів може відображати не лише поліпшення якості нових позик, а й списання старих

проблемних активів. Відтак стійкість потребує багатфакторної інтерпретації.

Практична значущість дослідження пов'язана з тим, що післявоєнне відновлення України вимагатиме від банківського сектору не тільки обслуговування платежів і депозитів, а й переходу до фінансування інвестицій, оборотного капіталу, енергоефективності, житлового будівництва, малого та середнього бізнесу, виробничої модернізації та регіонального відновлення. Якщо банківський сектор залишиться переважно інфраструктурою ліквідності та вкладень у державні папери або депозитні сертифікати, його внесок у відновлення буде обмеженим. Якщо ж кредитування зростатиме без належного управління ризиком, виникне загроза нової хвилі непрацюючих кредитів. Тому центральним завданням є пошук рівноваги між стабільністю, прибутковістю, якістю активів і кредитною функцією банків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна література про банківський сектор України формує кілька дослідницьких напрямів, кожен із яких розкриває лише окремий аспект проблеми стійкості. Перший напрям стосується управління проблемними активами та непрацюючими кредитами. У працях С. Андрос і С. Герасимчук, Є. Слюсаренко, О. Рибак і Д. Пуськова показано, що проблемні кредити обмежують кредитну пропозицію, знижують маневреність капіталу, посилюють витрати на резервування та ускладнюють відновлення фінансового посередництва [1; 2; 3]. Для України цей блок має особливе значення, адже висока частка непрацюючих кредитів була структурною проблемою ще до повномасштабної війни, а воєнний шок сформував додаткову хвилю дефолтів позичальників.

Другий напрям охоплює банківське регулювання, неплатоспроможність банків, макропруденційний нагляд та імплементацію європейських підходів. І. Краснова та В. Степанець наголошують, що ефективність регулювання банківської неплатоспроможності залежить від прозорості процедур, якості нагляду, своєчасності визнання ризиків та наближення українських практик

до європейських норм [4]. В умовах війни регуляторна політика набуває подвійної функції: вона має одночасно забезпечувати гнучкість для банків і не створювати стимулів для відкладеного визнання втрат.

Третій напрям пов'язаний із банківським кредитуванням малого й середнього бізнесу, роллю державних програм підтримки та обмеженнями фінансування за умов високої невизначеності. Я. Чайковський доводить, що банківський кредит для малого і середнього бізнесу залишається ключовим джерелом зовнішнього фінансування за слабого розвитку ринку капіталу [5]. У воєнний період ця теза посилюється, позаяк альтернативні джерела фінансування для значної частини підприємств залишаються обмеженими.

Четвертий блок становлять офіційні аналітичні матеріали Національного банку України, Міжнародного валютного фонду, Організації економічного співробітництва та розвитку. НБУ у своїх оглядах фіксує зростання чистих активів, приплив коштів клієнтів, відновлення ринкового кредитування, зниження частки непрацюючих кредитів і високу роль чистого процентного доходу у прибутковості сектору [6; 7]. МВФ та ОЕСР підкреслюють потребу збереження капітальних буферів, підвищення якості управління ризиками, розвитку фінансових ринків і реформування державних програм підтримки кредитування [8; 9].

Недостатньо опрацьованою залишається інтегральна інтерпретація динаміки 2020–2025 років. У більшості публікацій 2020 рік розглядається як епізод пандемічного шоку, 2022 рік – як початок війни, а 2024–2025 роки – як період відновлення. Проте ці етапи доцільно аналізувати не відокремлено, а як послідовність адаптаційних режимів банківської системи. Саме така логіка дає змогу зрозуміти, чому сектор після коронакризи увійшов у 2022 рік із певним запасом ліквідності й капіталу, чому 2022 рік не перетворився на банківську кризу, і чому 2025 рік не можна трактувати як повну нормалізацію, попри високі прибутки й швидке зниження частки непрацюючих кредитів.

Формулювання цілей статті. Метою статті є поглиблене наукове обґрунтування стійкості банківського сектору України у 2020–2025 роках на основі структурно-динамічного аналізу ключових показників із урахуванням валютної переоцінки, виділення адаптаційних режимів, оцінювання трансформації кредитної функції та визначення ризиків переходу від стабілізаційної до відновлювально-інвестиційної моделі банківської діяльності.

Для досягнення мети визначено такі завдання: систематизувати джерела стійкості банківського сектору в умовах коронакризи та війни; здійснити періодизацію розвитку сектору у 2020–2025 роках; проаналізувати динаміку активів, фондування, кредитів, прибутку та непрацюючих кредитів; розрахувати аналітичні коефіцієнти кредитної трансформації ресурсів, кредитного насичення активів, депозитної автономії та якості корпоративного портфеля; сформувати структурно-функціональну матрицю стійкості банківського сектору; визначити напрями банківської політики, здатні поєднати кредитну експансію з контролем якості активів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для коректної інтерпретації динаміки 2020–2025 років у статті поєднано структурно-динамічне зіставлення, коефіцієнтний аналіз і валютну нормалізацію грошових показників. Таке рішення необхідне тому, що після повномасштабного вторгнення девальвація гривні істотно змінила номінальний масштаб банківських балансів. Балансові показники, які є запасами на звітну дату, перераховано у долари США за офіційним курсом НБУ на кінець відповідного року, а чистий прибуток як річний потік – за середньорічним офіційним курсом. Відносні коефіцієнти використано для оцінювання не номінального розміру сектору, а його здатності трансформувати клієнтські ресурси у кредитування, підтримувати депозитну автономію, зберігати якість корпоративного портфеля та генерувати прибуток відносно активів.

Динаміку банківського сектору України у 2020–2025 роках доцільно аналізувати як послідовність адаптаційних режимів. Пандемія 2020 року не

зруйнувала банківський сектор, але перевірила здатність банків працювати в умовах дистанційної взаємодії з клієнтами, падіння окремих видів попиту та потреби у реструктуризації кредитів. НБУ зазначав, що сектор успішно пройшов коронакризу, зберіг довіру вкладників, підтримав кредитування насамперед у гривні, а наприкінці 2020 року на ринку працювали 73 платоспроможні банки [10]. Унаслідок активного списання старих проблемних активів частка непрацюючих кредитів скоротилася до 41,0% на кінець 2020 року, хоча цей рівень залишався дуже високим (табл. 1).

Таблиця 1. Періодизація адаптаційних режимів банківського сектору України у 2020–2025 роках

Рік	Макро-фінансовий режим	Домінантний ризик	Реакція банківського сектору	Аналітична інтерпретація
2020	коронакриза і перший стрес-тест цифрової операційності	падіння попиту, реструктуризації, ризик погіршення портфеля	збереження ліквідності, дистанційні сервіси, списання старих NPL	формування початкового запасу адаптивності
2021	довоєнне кредитне поживавлення	повернення попиту та зниження NPL	зростання гривневого кредитування бізнесу й населення	підготовча фаза перед новим шоком
2022	воєнна стабілізація	руйнування активів, міграція, валютні й кредитні обмеження	збереження платежів, ліквідності, депозитної бази, падіння прибутку	перехід від комерційної експансії до функції фінансової інфраструктури
2023	адаптація ліквідності	висока частка NPL і слабкий кредитний апетит	нарощення коштів клієнтів, прибутку, державних паперів і депозитних сертифікатів	сектор відновив рівновагу, але кредитний канал залишався обмеженим
2024	відновлення кредитної функції	потреба у контролі якості нових кредитів	зростання гривневих кредитів, іпотеки, коштів клієнтів	початок переходу від стабілізації до кредитного відновлення
2025	контрольована кредитна експансія	ризик надмірного оптимізму щодо NPL та строкової структури ресурсів	швидше зростання ринкових кредитів, прибутковість, зниження NPL	банки переходять до селективного фінансування відновлення

Джерело: систематизовано авторами за матеріалами

Національного банку України [6; 7; 10–13].

Періодизація показує, що 2020 рік не є зовнішнім щодо воєнного аналізу. Він сформував першу практику кризової адаптації банків, яка згодом стала важливою передумовою функціональної стійкості у 2022 році. Дистанційні канали, цифрові платежі, досвід реструктуризацій, накопичений капітал і ліквідність, очищення балансів від частини старих непрацюючих активів стали елементами, які підвищили здатність сектору витримати значно сильніший шок повномасштабної війни.

Довоєнний 2021 рік мав іншу логіку. Після коронакризового уповільнення банки увійшли у фазу кредитного пожвавлення. НБУ фіксував зростання чистого гривневого кредитного портфеля бізнесу за 2021 рік на 40,2%, роздрібного гривневого портфеля – на 36,9%, а частка непрацюючих кредитів знизилася до 30,0% [11]. Саме тому 2021 рік доцільно трактувати як довоєнний орієнтир не тільки за балансом, а й за якістю кредитного циклу. Порівняння з ним дає змогу побачити, наскільки воєнне відновлення 2024–2025 років ще не повернуло банківську систему до повноцінної інвестиційної функції (табл. 2).

Таблиця 2. Основні показники банківського сектору України у 2020–2025 роках у доларовому еквіваленті

Показник	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Кількість діючих банків, од.	73	71	67	63	61	60
Курс НБУ на кінець року, грн/дол. США	28,3	27,3	36,6	38,0	42,0	42,4
Середньорічний курс НБУ, грн/дол. США	27,0	27,3	32,3	36,6	40,1	41,8
Загальні активи, млрд дол. США	78,0	86,4	74,3	87,2	89,6	98,6
Чисті активи, млрд дол. США	64,5	75,3	64,3	77,5	81,2	94,4
Валові кредити суб'єктам господарювання, млрд дол. США	26,5	29,2	21,9	20,6	20,2	20,5
Чисті кредити суб'єктам господарювання, млрд дол. США	15,3	19,8	14,5	13,5	14,0	18,3
Чисті кредити фізичним особам, млрд дол. США	5,3	7,3	3,7	4,2	5,3	7,0
Кошти суб'єктів господарювання, млрд дол. США	24,1	29,3	25,8	34,8	37,2	42,7
Кошти фізичних осіб, млрд дол. США	24,1	26,7	25,5	28,5	28,9	33,2
Чистий прибуток, млрд дол. США	1,5	2,8	0,7	2,3	2,3	3,0

Джерело: сформовано авторами за даними наглядової статистики, оглядів банківського сектору та офіційних курсів НБУ [6; 7; 10–13; 18].

Дані табл. 2 демонструють зміну масштабу сектору вже не в номінальній гривні, а у валютно скоригованому вимірі. За 2020–2025 роки кількість діючих банків скоротилася з 73 до 60, проте загальні активи у доларовому еквіваленті збільшилися з 78,0 до 98,6 млрд дол. США, а чисті активи – з 64,5 до 94,4 млрд дол. США. Отже, після усунення курсового ефекту приріст чистих активів становив 46,4%, а не 119,5%, як у номінальному гривневому вимірі. Загальні активи зросли на 26,4%, тоді як їхнє гривнєве зростання було значно більшим. Така різниця підтверджує, що девальвація гривні після повномасштабного вторгнення суттєво впливала на візуальну інтерпретацію балансового розширення банківського сектору.

Найважливішою зміною є динаміка клієнтського фондування у валютно скоригованому вимірі. Сукупні кошти бізнесу та населення збільшилися з 48,2 млрд дол. США у 2020 році до 75,8 млрд дол. США у 2025 році, або на 57,3%. Порівняно з 2022 роком кошти бізнесу зросли з 25,8 до 42,7 млрд дол. США, а кошти населення – з 25,5 до 33,2 млрд дол. США. Отже, навіть після коригування на девальвацію клієнтська база банків не лише збереглася, а й розширилася. Водночас темпи відновлення кредитної трансформації залишалися нижчими за темпи нарощення ресурсної бази, що зумовило надлишкову ліквідність і високу частку низькоризикових активів у балансах банків.

Для поглиблення оцінки стійкості банківського сектору абсолютні показники доповнено системою аналітичних коефіцієнтів, які відображають не лише масштаб балансу, а й здатність банків трансформувати залучені ресурси у кредитну підтримку економіки.

Коефіцієнт кредитної трансформації клієнтських ресурсів показує, яка частка коштів бізнесу та населення повертається в економіку у формі чистих кредитів, і розраховується за формулою (1):

$$KTR_t = ((CLB_t + CLH_t) / (DFB_t + DFH_t)) \times 100, (1)$$

де CLB_t – чисті кредити суб'єктам господарювання;

CLH_t – чисті кредити фізичним особам;

DFB_t – кошти суб'єктів господарювання;

DFH_t – кошти фізичних осіб.

Коефіцієнт кредитного насичення чистих активів визначає частку чистих кредитів бізнесу й населення у чистих активах банківського сектору та обчислюється за формулою (2):

$$KCN_t = ((CLB_t + CLH_t) / NA_t) \times 100, (2)$$

де NA_t – чисті активи банківського сектору.

Коефіцієнт депозитної автономії характеризує забезпеченість банківського сектору клієнтським фондуванням і розраховується за формулою (3):

$$KDA_t = ((DFB_t + DFH_t) / NA_t) \times 100 (3)$$

Коефіцієнт якості корпоративного портфеля показує співвідношення чистих і валових кредитів бізнесу, тобто рівень очищення корпоративного кредитного портфеля від резервів та проблемної заборгованості, і визначається за формулою (4):

$$KQB_t = (CLB_t / GLB_t) \times 100 (4)$$

де GLB_t – валові кредити суб'єктам господарювання.

Показник ROA проху використано як наближений індикатор прибутковості активів, що розраховується за формулою (5):

$$ROA \text{ проху}_t = (NP_t / NA_t) \times 100 (5)$$

де NP_t – чистий прибуток банківського сектору.

Такий набір коефіцієнтів дає змогу відокремити просте балансове зростання від реальної кредитної активності, якості активів, ресурсної автономії та прибуткової спроможності банківської системи. Розраховані значення наведено в табл. 3.

Таблиця 3. Аналітичні коефіцієнти стійкості та кредитної трансформації банківського сектору

Коефіцієнт	2020	2021	2022	2023	2024	2025
KTR, %	42,6	48,5	35,3	27,9	29,2	33,3
KCN, %	31,9	36,0	28,2	22,8	23,7	26,8
KDA, %	74,8	74,4	79,8	81,7	81,4	80,4
KQB, %	57,7	67,8	66,0	65,2	69,2	89,0
ROA проху, %	2,3	3,8	0,9	2,8	2,7	3,2

Джерело: сформовано авторами за даними наглядової статистики, оглядів

банківського сектору та офіційних курсів НБУ [6; 7; 10–13; 18].

Коефіцієнт кредитної трансформації клієнтських ресурсів у 2020 році становив 42,6%, у 2021 році зріс до 48,5%, однак у 2022 році знизився до 35,3%, а у 2023 році – до 27,9%. Такий результат означає, що у перший рік війни та в рік подальшої адаптації ресурсна база банків зростала, але її перетворення на кредитні активи слабшало. У 2024–2025 роках показник почав відновлюватися, проте його рівень залишався нижчим за довоєнний, що підтверджує обережність банків у прийнятті кредитного ризику.

Коефіцієнт кредитного насичення чистих активів у 2020 році дорівнював 31,9%, у 2021 році підвищився до 36,0%, після чого знизився до 26,8% у 2025 році. Такий результат свідчить, що баланс банківського сектору зростав швидше, ніж кредитна функція. У доларовому еквіваленті чисті кредити бізнесу та населення збільшилися з 18,1 млрд дол. США у 2022 році до 25,3 млрд дол. США у 2025 році, однак залишилися нижчими за довоєнний рівень 2021 року, коли вони становили 27,1 млрд дол. США. Відтак кредитне відновлення вже помітне щодо першого року війни, але ще не повністю відновило довоєнну інтенсивність фінансового посередництва.

Коефіцієнт депозитної автономії протягом усього воєнного періоду залишався високим. У 2022–2025 роках він коливався біля 80%, що підтверджує залежність банківської системи від клієнтських коштів, а не від рефінансування центрального банку чи зовнішнього боргу. Саме ця ознака відрізняє українську банківську систему від багатьох кризових епізодів, у яких втрата депозитної бази ставала початком системної банківської кризи.

Коефіцієнт якості корпоративного портфеля у 2025 році зріс до 89,0%. Така зміна має позитивне значення, однак потребує обережної інтерпретації. Зростання частки чистих кредитів у валових корпоративних кредитах відображає не лише якість нової кредитної видачі, а й списання, реструктуризацію, припинення визнання окремих старих проблемних кредитів та зміну структури портфеля. Відтак поліпшення показників якості активів не повинно послаблювати вимоги до кредитного аналізу, резервування та моніторингу позичальників.

Наведені коефіцієнти дають змогу оцінити внутрішню структуру банківської стійкості, однак для повнішого аналітичного висновку їх потрібно співвіднести з базовими індикаторами масштабу сектору, якості активів і прибутковості. Особливе значення має валютно скоригований вимір, оскільки після 2022 року номінальна гривнева динаміка активів і ресурсів частково відображала девальваційний ефект, а не лише реальне розширення банківського посередництва. Тому в табл. 4 узагальнено ключові показники банківського сектору за 2020–2025 роки у доларовому еквіваленті, що дає змогу коректніше зіставити довоєнний, шоковий і відновлювальний етапи його функціонування.

Таблиця 4. Узагальнені індикатори стійкості банківського сектору у 2020–2025 роках у доларовому еквіваленті

Рік	Кількість платоспроможних / діючих банків	Чисті активи, млрд дол. США	Частка NPL, %	Чистий прибуток, млрд дол. США
2020	73	64,5	41,0	1,5
2021	71	75,3	30,0	2,8
2022	67	64,3	38,1	0,7
2023	63	77,5	37,4	2,3
2024	61	81,2	30,3	2,3
2025	60	94,4	13,9	3,0

Джерело: сформовано авторами за даними НБУ [6; 7; 10–13; 18].

Табл. 4 показує, що банківський сектор проходив шлях від пандемічного стресу до воєнного відновлення не лінійно, а через зміну домінантних обмежень. У 2020 році чисті активи становили 64,5 млрд дол. США, частка NPL – 41,0%, чистий прибуток – 1,5 млрд дол. США. У 2021 році відбулося помітне поліпшення: NPL знизилися до 30,0%, прибуток збільшився до 2,8 млрд дол. США, а кредитування поживалося. Війна 2022 року різко змінила траєкторію: прибуток скоротився до 0,7 млрд дол. США, частка NPL зросла до 38,1%, а роздрібне кредитування в доларовому еквіваленті скоротилося майже вдвічі порівняно з довоєнним роком.

У 2023 році сектор увійшов у режим адаптації ліквідності. Активи зростали, прибутковість відновилася, однак кредитна функція залишалася стриманою. У 2024 році почали проявлятися ознаки кредитного відновлення, а частка NPL скоротилася до 30,3%. У 2025 році, за даними НБУ, чисті активи банків зросли до 94,4 млрд дол. США, чисті кредити бізнесу й населення – до 25,3 млрд дол. США, а частка непрацюючих кредитів на кінець року зменшилася до 13,9%, що стало найнижчим показником за понад п'ятнадцять років [7]. Проте така динаміка частково відображає не лише поліпшення нової кредитної якості, а й списання та врегулювання старих проблемних активів.

Функціональна трансформація банківського сектору полягає в тому, що у 2020–2021 роках банки переважно виконували роль класичного фінансового посередника, у 2022 році – роль платіжної та депозитної інфраструктури воєнної економіки, у 2023 році – роль акумулятора ліквідності та внутрішнього стабілізатора, а у 2024–2025 роках почали повертатися до кредитної підтримки економіки. Такий перехід не є автоматичним. Він залежить від якості позичальників, наявності застав, страхування воєнних ризиків, прогнозованості грошових потоків, строковості ресурсної бази та регуляторного середовища.

За 2025 рік НБУ фіксував швидше зростання кредитів, наданих на ринкових умовах, порівняно з пільговими кредитами за програмами “5–7–9%”: понад 40% проти 12% [7]. Така пропорція є важливою ознакою нормалізації кредитного каналу, оскільки вона свідчить про часткове повернення банків до самостійного кредитного ризик-менеджменту. Водночас зменшення частки пільгових кредитів у портфелі не означає зниження ролі державної підтримки. Для прифронтових територій, підприємств із пошкодженими активами, енергетичних і логістичних проєктів, малого бізнесу та інвестиційних потреб державні гарантії й компенсаційні механізми залишаються необхідними.

Роздрібне кредитування відновлювалося швидше, ніж корпоративне. У 2025 році чисті кредити фізичним особам досягли 7,0 млрд дол. США проти 3,7 млрд дол. США у 2022 році, але ще не перевищили довоєнний рівень 2021 року – 7,3 млрд дол. США. Така динаміка підтримувала прибутковість банків, однак створювала потребу в моніторингу боргового навантаження домогосподарств, особливо за умов нерівномірного відновлення доходів, міграційних змін і воєнних ризиків зайнятості.

Корпоративне кредитування має складнішу природу. Чисті кредити бізнесу у 2025 році становили 18,3 млрд дол. США проти 14,5 млрд дол. США у 2022 році, однак залишалися нижчими за довоєнний рівень 2021 року – 19,8 млрд дол. США. Отже, у номінальній гривні корпоративний портфель демонструє значний приріст, але валютно скоригований аналіз показує більш помірну траєкторію. Найактивніше кредитування концентрувалося в сегментах із відносно кращими грошовими потоками, коротшим операційним циклом або державною підтримкою, тоді як довгі інвестиційні кредити залишалися обмеженими.

Для узагальнення отриманих результатів доцільно розглянути стійкість банківського сектору не як один показник, а як послідовність взаємопов'язаних умов, механізмів адаптації та фінансових результатів. Такий підхід дає змогу пояснити, чому збереження ліквідності й клієнтського фондування ще не означає повного відновлення кредитної функції, а поліпшення якості активів потребує обережної інтерпретації. У табл. 5 подано структурно-функціональну матрицю стійкості банківського сектору України в умовах шоків 2020–2025 років.

Таблиця 5. Структурно-функціональна матриця стійкості банківського сектору України в умовах шоків 2020–2025 років

Вхідні умови	Механізми адаптації	Результати стійкості
Шоки 2020–2025 років, повномасштабна війна, валютні обмеження, пошкодження активів позичальників	Цифрова безперервність, регуляторна гнучкість, підтримання ліквідності, клієнтське фондування, резервування	Платіжна стійкість, збереження довіри, відновлення прибутковості, контроль частки непрацюючих кредитів
Зміна структури ресурсів, коротша строковість депозитів, висока роль державних банків	Кредитний скоринг, реструктуризація боргів, списання проблемних активів, гарантійні механізми, державні програми	Поступове відновлення кредитування бізнесу й населення без повернення до довоєнної інтенсивності кредитної трансформації
Потреби відбудови, інвестиційні проєкти, регіональні й воєнні ризики	Довгострокові кредитні лінії, факторинг, страхування воєнних ризиків, портфельні гарантії	Формування передумов для переходу банківської системи від стабілізаційного до інвестиційно-відновлювального режиму

Джерело: систематизовано авторами.

Наведена в табл. 5 аналітична матриця дає змогу виокремити три рівні банківської стійкості. Перший рівень пов'язаний зі здатністю уникнути банківської паніки, зберегти платежі та клієнтське фондування. Другий рівень відображає спроможність банків відновити прибутковість і поліпшити якість активів без прихованого накопичення кредитного ризику. Третій рівень стосується здатності банківської системи фінансувати відновлення економіки. Саме цей рівень є найскладнішим, позаяк потребує не лише капіталу й ліквідності, а й довгих ресурсів, страхування ризиків, якісно підготовлених проєктів, платоспроможних позичальників і передбачуваної макроекономічної політики.

Водночас перехід банківського сектору від стабілізаційного до інвестиційно-відновлювального режиму супроводжується низкою ризиків, які можуть обмежити результативність кредитного каналу. Насамперед ідеться про строкову невідповідність між ресурсною базою банків і потребами відбудови. Кошти клієнтів залишаються основою ліквідності банківської системи, однак значна частина цих коштів має коротший строк

або поведінкову нестабільність. Довгі інвестиційні кредити потребують ресурсів іншої природи, зокрема кредитних ліній міжнародних фінансових організацій, програм співфінансування, гарантійних механізмів, інструментів сек'юритизації та розвитку фондового ринку. Без таких джерел банки й надалі тяжітимуть до коротших кредитів або вкладень у ліквідні державні інструменти.

Не менш важливим є ризик погіршення якості нової кредитної експансії. Швидке зростання портфеля може створювати спокусу пом'якшити стандарти кредитного аналізу. У воєнній економіці така поведінка особливо небезпечна, адже фінансовий стан позичальника залежить не тільки від бізнес-моделі, а й від безпекових, енергетичних, логістичних і валютних чинників. Відтак кредитний скоринг має доповнюватися сценарним аналізом, перевіркою стійкості грошових потоків, галузевими ризиковими матрицями та цифровим моніторингом поведінки позичальника.

Окрему увагу слід приділити концентрації державного сегмента. Державні банки відіграли важливу стабілізаційну роль у 2022–2025 роках, однак тривале домінування державних банків може обмежувати конкуренцію, посилювати залежність кредитування від державних програм і створювати ризик адміністративного розподілу ресурсів. Тому державні банки мають зберігати роль інструментів стабілізації та відновлення, але їхня діяльність повинна ґрунтуватися на прозорому корпоративному управлінні, професійному кредитному аналізі та чіткій оцінці результативності програм.

Додатковим обмеженням є податкове та регуляторне навантаження. Висока прибутковість банків у 2023–2025 роках створила підґрунтя для додаткового оподаткування, однак прибуток банків у воєнний період виконує не лише фіскальну функцію. Він є джерелом капіталу, покриття кредитного ризику та здатності банків нарощувати кредитування. Надмірне вилучення прибутку може послабити капіталізацію сектору саме в той період, коли економіка потребує довгострокового фінансового ресурсу.

Обачної інтерпретації потребує і динаміка непрацюючих кредитів. Зниження частки NPL до 13,9% на кінець 2025 року та до 12,9% станом на 1 квітня 2026 року є позитивним сигналом, проте НБУ прямо зазначає, що чинниками такого зниження були як збільшення нових кредитів кращої якості, так і врегулювання проблемних боргів [16]. Тому аналітична оцінка має враховувати не тільки частку NPL, а й обсяг списань, структуру нових кредитів, поведінку кредитів другої стадії за МСФЗ 9 та галузеву концентрацію портфеля.

Виходячи з цього, банківська політика на наступному етапі має перейти від логіки екстреної стабілізації до логіки якісного кредитного відновлення. Насамперед потрібен розвиток довгострокового фондування через кредитні лінії міжнародних фінансових організацій, програми співфінансування інвестиційних проєктів, механізми залучення ресурсів під гарантії держави та міжнародних партнерів, а також стимулювання довгих гривневих депозитів, що узгоджується з пріоритетами Стратегії з розвитку кредитування [15]. Паралельно доцільно вдосконалювати державні програми підтримки кредитування. Програма «Доступні кредити 5–7–9%» виконала важливу стабілізаційну роль, що підтверджується значними обсягами кредитів, виданих за час воєнного стану [17], однак її подальша ефективність залежить від адресності. Пільгове кредитування доцільно спрямовувати передусім на інвестиційні проєкти, енергоефективність, експортний потенціал, виробничу модернізацію, малі підприємства у регіонах підвищеного ризику та відновлення зруйнованих активів. Підприємства, здатні отримувати ринкове фінансування, поступово мають переходити з субсидованих ставок до стандартних банківських продуктів.

Важливе значення матимуть інструменти розподілу ризику. Портфельні гарантії, часткове страхування воєнних ризиків, механізми першої втрати, гарантії міжнародних фінансових організацій і спеціалізовані фонди можуть зменшити розрив між високою ліквідністю банків і низькою готовністю фінансувати ризикові, але економічно потрібні проєкти. Без таких

інструментів кредитування відновлення залишатиметься нерівномірним і концентруватиметься у відносно безпечних галузях та регіонах.

Поряд із класичним банківським кредитом слід розвивати факторинг, лізинг і фінансування ланцюгів постачання. Для малого та середнього бізнесу інвестиційний кредит часто залишається недоступним через брак застави або коротку історію діяльності. Факторинг може перетворити дебіторську заборгованість на джерело оборотного капіталу, лізинг — зменшити потребу в початкових інвестиціях, а фінансування ланцюгів постачання — посилити взаємозв'язок між великими замовниками та малими постачальниками. Водночас банки мають активніше використовувати цифровий моніторинг кредитного ризику, зокрема транзакційні дані, поведінкові індикатори, електронну звітність, податкову інформацію, дані про платежі та галузеві ризикові сигнали, що дасть змогу раніше виявляти погіршення платоспроможності позичальників, однак потребуватиме належного захисту персональних даних, прозорості алгоритмів і підвищення кіберстійкості банківської інфраструктури.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що банківський сектор України у 2020–2025 роках пройшов не один, а кілька послідовних режимів адаптації. Коронакриза 2020 року стала першим тестом цифрової, операційної та кредитної стійкості. Довоєнний 2021 рік засвідчив відновлення кредитного циклу та зниження частки непрацюючих кредитів. Повномасштабна війна 2022 року різко звузила кредитний канал і знизила прибутковість, однак не зруйнувала депозитну та платіжну функції банківської системи. У 2023 році сектор відновив прибутковість і накопичив ліквідність, а у 2024–2025 роках перейшов до контрольованого кредитного відновлення.

Статистична динаміка підтверджує глибоку трансформацію сектору, але після коригування на девальвацію вона виглядає значно стриманішою, ніж у номінальній гривні. За 2020–2025 роки чисті активи банків зросли з 64,5 до 94,4 млрд дол. США, кошти бізнесу і населення – з 48,2 до 75,8 млрд дол.

США, чисті кредити бізнесу й населення – з 20,5 до 25,3 млрд дол. США. Отже, реальне розширення масштабу банківської системи було, але воно не є настільки вибуховим, як це може виглядати за гривневими показниками. Важливим є висновок про те, що головним результатом 2020–2025 років стало не номінальне нарощення балансу, а збереження довіри, ліквідності, платіжної безперервності та здатності поступово відновлювати кредитну функцію.

Водночас виявлено структурний розрив між ліквідністю і кредитною функцією. Коефіцієнт кредитної трансформації клієнтських ресурсів знизився з 48,5% у 2021 році до 33,3% у 2025 році, а коефіцієнт кредитного насичення чистих активів – з 36,0% до 26,8%. Отже, банківський сектор став більшим, ліквіднішим і прибутковішим, але ще не повернувся до довоєнної інтенсивності перетворення ресурсів у кредити, що має стати центральним предметом банківської політики в період відновлення.

Перспективи подальших досліджень доцільно спрямувати на банківські групи, галузеву структуру кредитних портфелів, якість нових кредитів 2024–2026 років, регіональні відмінності кредитування, вплив податкового навантаження на капіталізацію банків і ефективність інструментів розподілу ризику.

Література

1. Андрос С. В., Герасимчук С. В. Механізм врегулювання проблемних банківських кредитів в умовах війни. Економіка: реалії часу. 2023. № 1 (65). С. 12–25. DOI: 10.15276/ETR.01.2023.1; DOI: 10.5281/zenodo.7834231.

2. Слюсаренко Є. Р. Управління проблемними активами банків у контексті надзвичайних викликів та загроз в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2024. № 14. С. 177–186. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.14.177>.

3. Рибак О. М., Пуськов Д. О. Реструктуризація проблемних кредитів банків в умовах кризових явищ. Інноваційна економіка. 2020. № 3–4. С. 65–70. DOI: 10.37332/2309-1533.2020.3-4.9.

4. Краснова І. В., Степанець В. С. Євроінтеграційні імперативи регулювання неплатоспроможності банків в Україні. Бізнес Інформ. 2023. № 8. С. 217–228. URL: <http://jnas.nbuiv.gov.ua/article/UJRN-0001438957> (дата звернення: 14.05.2026).

5. Чайковський Я. І. Сучасний стан та напрями розвитку банківського кредитування малого і середнього бізнесу в Україні. Світ фінансів. 2021. Вип. 3 (68). С. 80–90. DOI: 10.35774/sf2021.03.080.

6. Національний банк України. Огляд банківського сектору. Лютий 2024 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2024-02.pdf (дата звернення: 14.05.2026).

7. Національний банк України. Огляд банківського сектору. Лютий 2026 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2026-02.pdf?v=16 (дата звернення: 14.05.2026).

8. International Monetary Fund. Ukraine: Tenth Review Under the Extended Arrangement Under the Extended Fund Facility. IMF Country Report. Washington, DC, 2026. URL: <https://www.imf.org/-/media/files/publications/cr/2026/english/1ukrea2026001-source-pdf.pdf> (accessed: 14.05.2026).

9. OECD. Stronger Financial Markets and Institutions for Ukraine's Recovery. Ukraine's financial system framework. Paris: OECD Publishing, 2026. URL: https://www.oecd.org/en/publications/2026/03/stronger-financial-markets-and-institutions-for-ukraine-s-recovery_99e3d4a5/full-report/ukraine-s-financial-system-framework_c3ceabe7.html (accessed: 14.05.2026).

10. Національний банк України. Річний звіт 2020. Київ, 2021. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2020.pdf (дата звернення: 14.05.2026).

11. Національний банк України. Огляд банківського сектору. Лютий 2022 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2022-02.pdf?v=8 (дата звернення: 14.05.2026).

12. Національний банк України. Огляд банківського сектору. Лютий 2025 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2025-02.pdf (дата звернення: 14.05.2026).
13. Національний банк України. Наглядова статистика. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 14.05.2026).
14. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2025 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2025-H2.pdf (дата звернення: 14.05.2026).
15. Національний банк України. Стратегія з розвитку кредитування. 2026. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/A4_strategiia-z-rozvytku-kredytuvannia%E2%80%93932026.pdf?v=17 (дата звернення: 14.05.2026).
16. Національний банк України. Частка NPL у банківському секторі далі зменшується. 08.05.2026. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/chastka-npl-u-bankivskomu-sektori-dali-zmenshuetsya> (дата звернення: 14.05.2026).
17. Міністерство фінансів України. Мінфін: За тиждень підприємці отримали 832 пільгові кредити на 3,8 млрд грн. 05.05.2026. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_za_tizhden_pidpriiemtsi_otrimali_832_pilgovi_kredit_i_na_38_mlrd_grn-5710 (дата звернення: 14.05.2026).
18. Національний банк України. Офіційний курс гривні щодо іноземних валют. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/exchangerate-chart> (дата звернення: 14.05.2026).

References

1. Andros, S.V. and Herasymchuk, S.V. (2023), “Mechanism for settlement of problem bank loans under war conditions”, *Ekonomika: realii chasu*, vol. 1, no. 65, pp. 12–25. doi: 10.15276/ETR.01.2023.1; doi: 10.5281/zenodo.7834231.
2. Sliusarenko, Ye.R. (2024), “Management of problem assets of banks in the context of extraordinary challenges and threats in Ukraine”, *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 14, pp. 177–186. doi: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.14.177>.

3. Rybak, O.M. and Puskov, D.O. (2020), “Restructuring of problem loans of banks under crisis phenomena”, *Innovatsiina ekonomika*, vol. 3–4, pp. 65–70. doi: 10.37332/2309-1533.2020.3-4.9.

4. Krasnova, I.V. and Stepanets, V.S. (2023), “European integration imperatives for bank insolvency regulation in Ukraine”, *Biznes Inform*, vol. 8, pp. 217–228, available at: <http://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-0001438957> (Accessed 14 May 2026).

5. Chaikovskyi, Ya.I. (2021), “Current state and directions of development of bank lending to small and medium-sized businesses in Ukraine”, *Svit finansiv*, vol. 3, no. 68, pp. 80–90. doi: 10.35774/sf2021.03.080.

6. National Bank of Ukraine (2024), “Banking Sector Review. February 2024”, available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2024-02.pdf (Accessed 14 May 2026).

7. National Bank of Ukraine (2026), “Banking Sector Review. February 2026”, available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2026-02.pdf?v=16 (Accessed 14 May 2026).

8. International Monetary Fund (2026), *Ukraine: Tenth Review Under the Extended Arrangement Under the Extended Fund Facility*, IMF Country Report, Washington, DC, USA, available at: <https://www.imf.org/-/media/files/publications/cr/2026/english/1ukrea2026001-source-pdf.pdf> (Accessed 14 May 2026).

9. OECD (2026), *Stronger Financial Markets and Institutions for Ukraine’s Recovery. Ukraine’s financial system framework*, OECD Publishing, Paris, France, available at: https://www.oecd.org/en/publications/2026/03/stronger-financial-markets-and-institutions-for-ukraine-s-recovery_99e3d4a5/full-report/ukraine-s-financial-system-framework_c3ceabe7.html (Accessed 14 May 2026).

10. National Bank of Ukraine (2021), “Annual Report 2020”, available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2020.pdf (Accessed 14 May 2026).

11. National Bank of Ukraine (2022), “Banking Sector Review. February 2022”, available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2022-02.pdf?v=8 (Accessed 14 May 2026).
12. National Bank of Ukraine (2025), “Banking Sector Review. February 2025”, available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2025-02.pdf (Accessed 14 May 2026).
13. National Bank of Ukraine (2026), “Supervisory statistics”, available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (Accessed 14 May 2026).
14. National Bank of Ukraine (2025), “Financial Stability Report. December 2025”, available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2025-H2.pdf (Accessed 14 May 2026).
15. National Bank of Ukraine (2026), “Strategy for the Development of Lending”, available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/A4_stratetiia-z-rozvytku-kredytuvannia%E2%80%932026.pdf?v=17 (Accessed 14 May 2026).
16. National Bank of Ukraine (2026), “The share of NPLs in the banking sector continues to decline”, available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/chastka-npl-u-bankivskomu-sektori-dali-zmenshuyetsya> (Accessed 14 May 2026).
17. Ministry of Finance of Ukraine (2026), “Entrepreneurs received 832 concessional loans worth UAH 3.8 billion during the week”, available at: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_za_tizhden_pidpriiemtsi_otrimali_832_pilgovi_kredit_i_na_38_mlrn-grn-5710 (Accessed 14 May 2026).
18. National Bank of Ukraine (2026), “Official hryvnia exchange rates”, available at: <https://bank.gov.ua/ua/markets/exchangerate-chart> (Accessed 14 May 2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 15.05.26

Прорецензовано / Revised: 22.05.26

Дата публікації / Published: 26.05.26